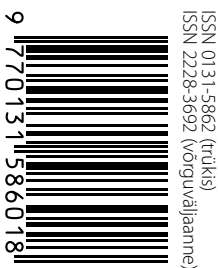

EESTI LOODUS

Ogalik kasutamata loodusvara

Suplejate sügelushaigus
Läätsed ja magamiskotid
Kapimaa ja Costa Rica

ISSN 0131-5862 (trükkis)
ISSN 2228-3692 (võrguväljaanne)

810985151077 6

69. aastakäik Nr 9, september 2018

www.eestiloodus.ee

- 2 Toimetaja veerg**
- 3 Sõnumid**
- 10 Mitu ogalikku ujub Liivi lahes?**
Lauri Saks, Lagle Matetski, Mehiss Rohtla ja Elor Sepp pakuvad, et olulise osa Läänemere kalasaagist võiks taas hõlmata õlirikas pisikala
- 16 Tallinna nullmeridiaan ja teised Eesti meridiaanid**
Taavi Pae tuletab meelde Eestit läbinud nullmeridiaane – praegu kasutusel olev Greenwichi meridiaan on pigem uuema aja nähtus
- 20 Geodeet Johann Heinrich Schmidt**
Taavi Pae meenutab olulist geograafi, kelle elukäigust on seni olnud väga vähe teada
- 22 Metsakukk, saksaking ja lihtsalt pääsusaba: mida kõneleb nendest rahvapärimus?**
Marju Kõivupuu jagab rahvapärimust selle aasta linnu, orhidee ja rahvusliblika kohta: rahvas on neid olendeid hästi teadnud ja tundnud
- 26 Positsioonivahetus loorkullide seas: väljade asemel stepid?**
Ülo Väli jätkab kodumaiste loorkullide tutvustamist kahe liigiga, kellest seni tavaline välja-loorkull on muutunud haruldaseks ja haruldane stepi-loorkull tavalisemaks
- 31 Kus elavad meie väikelendlased?**
Oliver Kalda, Rauno Kalda ja Maris Pärn toovad selgust väikelendlasteks kutsutud habelendlaste ja tõmmulendlaste levikusse
- 36 Sada rida Eesti loodusest: Suhtumine loodusesse kujuneb lapsepõlves.** **Erik Puura**
- 39 Üks Eesti paigake: Vohnja mets: koopanaiste kodu**
Juhani Püttsepp pajatab Virumaa eraklikest naistest, kellest teavad lugusid rääkida ka praegused vanemad Kadrina ja Uku küla elanikud

- 40 Poster: Peeter Karask**
- 42 Intervjuu: Linnuvaatlusharrastus on arenenud ühiskonna tundemärk**
Eesti ornitoloogiaühingu juhatajat **Margus Otsa** küsitlenud **Riho Marja**
- 48 Lääne-Kapimaa põõsastikke avastamas**
Aleksander Pototski kirjeldab meeleolukaid putukateaduslikke retki Aafrika lõunaosa vähe tuntud kooslusesse *fyntbos*'esse
- 56 Looduselamus maailmast: Costa Rica basilisk ja kaunivärvilised konnad**
Hendrik Relve seekordne lugu viib Kesk-Ameerika liigirikasse loodusesse – märkimisväärne osa Costa Rica sissetulekutest tuleb just looduskaitsest ja rahvusparkidest
- 61 Tööjuhend: Kuidas leida sobiv magamiskott?**
Timo Palo aitab loodushuvilist praktiliste nõuannetega: mida tähendavad magamiskoti kraadipiirid ja millist toodet ikkagi eelistada?
- 66 Tiit Kändler mätta otsast: Võõrtöösipelgate Eesti**
- 68 Aia- ja põllult: Vanad head läätsed**
Triin Nõu annab ülevaate iidsest kultuurtaimest, kes vahepeal oli Eestis unustatud, ent viimasel ajal on uuesti põllule ja kööki jõudnud
- 71 Kas nähtamatut peab kartma ehk Suplejate sügelushaiguse põhjustajad**
Ronald Laarmaa, Ingmar Ott, Karoliine Lagle-Zirnask ja Katrin Saar tutvustavad suplejatele ebameeldivusi tekitavat loomakest, kes on Eestis küllaltki laialt levinud
- 74 Kroonika**
- 78 Mikroskoop**
- 79 Ristsõna**
- 80 Ajalugu, sünnipäevad**

Sissejuhatus praktilisse looduskaitse

Ühel hilissuve hommikul avastasime kanaaedikust kolme kauni muna asemel kärntõbise rebase, kes sulissõbrad loojakarja oli saatnud. Paaegu karvutu peletis oli puurivõrgu hammastega katki sikutanud – ilmselt oli pikalt pusimist. Inimest nähes ei ilmutanud elukas sugugi pelgust, lonkis eemale üsna vastumeelselt ja veel kaks päeva hiljem nägime teda aias ringi luusimas, küllap kaotsi läinud saaki taga nutmas. Keskkonnainspeksioon meid ei lohutanud: linnas rebasejahti pidada pole nende võimuses.

Nõrдинud kanaomanikena olime muidugi veendunud, et ainus mõistlik võimalus oleks seesugused õnnatud hukata. Ammu oleks aeg luua sellega tegelev ametkond: rebased on meie asulates varsti sama tavalised kui vanasti olid hulkuvad koerad (vt Eesti Looduse 2015. aasta jaanuari- ja septembrinumbrit). Põhioht pole ju lemmikloomi ähvardav kärntõbi, pole ka murtud kanad, hoopis suurem mure on rebase väljaheidetega leviv ehinokokk-paeluss, kes on eluohtlik inimesele.

Pisut rahulikumalt järele mõeldes hakkas pilt muutuma. Rebane, aga miks mitte ka süüdiklest ja isegi paeluss, on ju meie looduse põlisliigid. Kas inimestest pole upsakas seada enda huvid nende omadest kõrgemale? Kuid teisalt – meie rändasime siia kanti pärast jääaega üsna samal ajal kui reinuvader ja eks ole meil siiski süvaökoloogiline täisvõli oma õiguste eest võidelda.

Sedapidi vaadates varitseb jällegi oht taandada kogu ülejäänud loodus inimese tarbeväärtuse tasemele. Miks peaks uhke ristmik alla vanduma vanale hõbepajule, kui meile, inimestele, meeldib autoga ringi tosutada, ja paju, sindrinahk, ei anna meile ei õnu ega kütet? Rääkimata näiteks Eesti metsast, mis kindlasti pakub suuremat puidutootlikkust

ruutmeetri kohta, kui seal ei askeldaks jalus lugematu hulk tülikaid ... jumal teab, mis nende kõigi nimed on, aga igäüks neist söandab pretendeerida oma elementaarsete mutukoõiguste kaitsele, kindel see.

Nii edasi mõeldes polegi vist pääsu, tuleb astuda vana hea Linné jälgedesse ja lüüa oma naabrid kaitseväärikusse järgi kolme lehte.

1. Nood, kes jäävad olulisel määral jalgu inimese elulistele huvidele. Siia hulka võiksid käia näiteks ehinokokk-paeluss ja linnarebased. Ilmselt suurem jagu meist kirjutaks alla, et sellised õnnatud olevused vajavad vaid malakat ega mingit kaitset. Õnneks on inimene niivõrd vintske tükikas, et Maa loodusrikkuses leidub seda esimest rühma vaid näpuotsaga.

2. Nood, kes jäävad jalgu inimese elutervele mugavusele ja edevusele. Siia hulka käivad siinse jutu kangelaste seast ehk süüdiklestad. Nende puhul oleks inimesel süvaökoloogiliselt viisakas otsida aupaklikke kompromisse, nii meelevastane kui see mõnel juhul ka ei tundu.

3. Nood, kes jäävad jalgu inimese lodevusele – teisisõnu, hüilivale enesehävitusele. Need tänuväärt kaaslased toimivad tegelikult n-õ vihmarvari-liikidena (ingl *umbrella species*) inimesele endale, olgugi et me ise naljalt seda ei teadvusta. Sellisena väärivad nad kompromissitult kaitset ja häbi olgu kellelgi vastu viriseda.

Kes meie naabritest kuhu rühma käib – see küsimus nõuab muidugi põhjalikke mõttetalgud. Minu hinnangul kuulus näiteks kolmandasse rühma ka õnnis Haabersti paju, aga tee-ehitusfirma aktsionär ei ütleks mulle sellise avalduse peale enam tere. Esmajärgus võiks ent teadvustada kõigi kolme rühma olemasolu ja läbi näha häma, kui neid ühte patta püütakse panna.

EESTI LOODUS

69. aastakäik Nr 9, september 2018

Toimetuse address:

Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post estiloodus@loodusajakiri.ee
tel 742 1143

Peatoimetaja **Toomas Kukk**
742 1143, toomas.kukk@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Helen Külvik**
529 4033, helen.kylvik@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Juhan Javois**
5661 0851, juhan.javois@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Katre Palo**
521 8771, katre.palo@loodusajakiri.ee

Sõnumitoimetaja **Piret Pappel**
piret.pappel@loodusajakiri.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**
742 1186, monika.salo@loodusajakiri.ee

Küljendaja **Raul Kask**
raul@ww.ee

Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri

Endla 3, Tallinn 10122, 610 4105
www.loodusajakiri.ee
www.facebook.com/estiloodus

Vastutav väljaandja **Riho Kinks**
riho.kinks@loodusajakiri.ee

Tellimine: www.tellimine.ee
617 7717, tellimine@expresspost.ee

Reklaamijuht **Helen Lehismets**
610 4106, reklam@loodusajakiri.ee

Ajakiri ilmub keskkonnainvesteeringute keskuse toetusel

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2018

Summaries of some articles can be found at our web site www.estiloodus.ee

Trükitud trükikojas Printall

